

En record de Georges Lüdi

Luci NUSSBAUM

Membre del Grup de Recerca en Educació, Interacció i Plurilingüisme.
Universitat Autònoma de Barcelona

Georges Lüdi (1943-2022) inicià la seva vida professional formant-se com a romanista a les universitats de Zúric, Madrid i Montpeller. Per bé que, com indicarem, la seva activitat acadèmica va prendre altres direccions, la lingüística romànica aflorà en moltes de les activitats acadèmiques i publicacions seves. Així, la memòria d'habilitació que va dur a terme per esdevenir catedràtic el 1976 tractava sobre la requesta en textos francesos i espanyols dels segles xv i xvi. També es va interessar pel pluricentrisme de la llengua francesa (Lüdi, 1992) i per l'estandardització de les llengües (Lüdi, ed., 1994).

Com assenyalen les seves col·legues Mondada i Pekarek-Doelher (2003), editors del volum publicat en ocasió del seixantè aniversari de Lüdi, el plurilingüisme és l'eix central de la seva activitat acadèmica i vital. En el terreny professional, aquest focus s'inicia segurament amb la seva tesi doctoral, a la Universitat de Zúric (Lüdi, 1973), que tractava sobre la metàfora, fenomen estretament associat al lèxic, qüestió que Lüdi va explorar després en situacions de parla bilingüe o plurilingüe i que es pot resseguir en moltes de les seves publicacions (vegeu, per exemple, Lüdi, 1987 i 1991).

En diversos textos (2011 i 2020, per exemple), Lüdi qüestiona la lingüística de la primera part del segle xx, perquè, en la seva atemporalitat i descontextualització, no pot donar compte ni dels usos lingüístics en una gran part de les societats ni dels processos d'adquisició de nous recursos lingüístics que emergeixen en les interaccions quotidianes, en situacions d'aprenentatge formal (Lüdi *et al.*, 2001, entre d'altres) o en reunions de treball (Lüdi *et al.*, 2012, per exemple), terrenys tots ells explorats per Lüdi. Mentre que la lingüística tradicional ha construït models basats en una sola llengua i en una ideologia monolingüe implícita, Lüdi preconitza una lingüística del multilingüisme que consideri com s'articulen diversos codis en un enunciat o en enunciats consecutius, en un contínuum que pot comprendre formes identificables i també formes híbrides encunyades *ad hoc*, la pertinença de les quals pot ser difícil d'identificar, i que constitueixen allò que Hopper anomena *gramàtiques emergents*. Aquesta mirada sobre els usos lingüístics posa també en qüestió la noció de parlant competent ideal. Les pràctiques plurals de la gent, les marques transcòdiques (Lüdi, 1993 i 2005), que emergeixen en les interaccions, són reveladores d'una competència sofisticada, creativa i innovadora ancorada en les necessitats comunicatives (Lüdi, 2007). Aquesta concepció qüestiona també la noció de *parlant nadiu*, la qual resulta, d'altra banda, controvertible quan la gran majoria de la població mundial és, en algun grau, plurilingüe.

Lüdi va establir una estreta col·laboració amb Bernard Py, de la Universitat de Neuchâtel, amb qui va explorar, per mitjà d'anàlisis microscòpiques, les pràctiques lingüístiques de persones francòfones a Basilea i de persones d'origen espanyol a Neuchâtel, tot descrivint el detall d'aquestes pràctiques i d'aspectes vinculats a l'aprenentatge, les identitats i les representacions sobre el bilingüisme o el plurilingüisme (Lüdi i Py, 1984, 1986 [2002] i 2009). L'eix Basilea-Neuchâtel, que va estendre les seves antenes cap a Alemanya, França, Itàlia i Catalunya, va ser durant anys un espai de discussió de conceptes relacionats amb el plurilingüisme, d'anàlisi de dades, i un planter de recerques i de formació de personal investigador.

Georges Lüdi va ser docent de les universitats de Zúric, Berna i Neuchâtel, i, el 1982, va guanyar la plaça de catedràtic a la Universitat de Basilea, la qual va ocupar fins a la seva jubilació el 2010. Va ser-hi director del Seminari de Llengües Romàniques, degà de la Facultat de Filosofia i Història i president de la Comissió de Planificació d'aquesta universitat.

Va ser president del Comitè de Direcció del Programa de Recerca sobre l'Adquisició de Llengües Segones per part d'Adults Immigrants de la Fundació Europea de la Ciència (1984-1988); president del Programa Nacional Suís 21 sobre pluralisme cultural i identitat nacional (1985-1993); membre del Comitè Permanent per a les Ciències Socials de la Fundació Europea de la Ciència (1989-1994); membre del Consell Polític per a les Ciències Socials de l'Acadèmia Suïssa per a les Ciències Humanes i Socials (1994-2010), així com membre del Comitè de Direcció del Programa DYLAN (2006-2010) del sisè Programa Marc de la Unió Europea.

Al llarg de la seva vida professional, va ocupar càrrecs editorials (a la revista *Vox Romanica*, a l'editorial *Romanica Helvetica*). També va presidir la Fundació Walther von Wartburg, nom del filòleg suís autor de l'impressionant *Französisches Etymologisches Wörterbuch*, que va ser membre corresponent de l'Institut d'Estudis Catalans, el 1921, i membre de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, el 1952.

En el terreny de polítiques lingüístiques, Lüdi va ser membre del Consell de Política Científica per a les Ciències Socials de l'Acadèmia Suïssa d'Humanitats i Ciències Socials, president de la Societat Lingüística Suïssa i de l'Associació per a la Lingüística Aplicada a Suïssa i membre del Consell Executiu de l'Associació Internacional de Lingüística Aplicada. També va dirigir un grup d'experts per al foment de l'educació lingüística a escoles primàries de Suïssa i va ser membre consultat de la Divisió de Politiques Lingüístiques de la Comissió Europea.

Estigué molt vinculat a Catalunya, no només perquè tenia casa a Vall-llobrega, al Baix Empordà, on passava temporades, sinó també perquè va participar en activitats acadèmiques a Catalunya; per exemple, va contribuir a volums publicats en homenatge a Germà Colon i a Antoni M. Badia i Margarit. Segons deia Georges Lüdi, que parlava d'una manera fluida el català, havia estat Germà Colon —també catedràtic de la Universitat de Basilea— qui li havia transmès la llengua.

Georges Lüdi va tenir una intensa activitat docent, de recerca, en polítiques lingüístiques i en divulgació, sempre defensant la diversitat lingüística i les pràctiques plurilingües, explorant-ne les arrels històriques a Europa en textos i amb detall en les

interaccions orals. Era una persona altament rigorosa en la feina, però alhora sabia repartir simpatia en els moments de lleure amb els col·legues.¹

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

- LÜDI, Georges (1973). *Die Metapher als Funktion der Aktualisierung*. Berna: Francke.
- (1985). «Aspects lexicaux du parler bilingue. L'exemple de migrants suisses-alsémaniques à Neuchâtel». A: *Contacts de langues, discours oral. Actes du XVIIème Congrès International de Linguistique et Philologie Romanes*. Aix-en-Provence: Publications Université de Provence, p. 27-41.
- (1987). «Travail lexical explicite en situation exolingue». A: HILTY, Gerold; LÜDI, Georges; STRICKER, Hans; WÜEST, Jakob (ed.). *Romania ingeniosa. Mélanges offerts à Gerold Hilty à l'occasion de son 60e anniversaire*. Berna: Peter Lang, p. 463-496.
- (1991). «Construire ensemble les mots pour le dire. À propos de l'origine discursive des connaissances lexicales». A: DAUSENSCHÖN-GAY, Ulrich; GÜLICH, Elisabeth; KRAFFT, Ulrich (ed.). *Linguistische Interaktionsanalysen*. Tübingen: Niemeyer, p. 193-224.
- (1992). «French as a pluricentric language». A: CLYNE, Michael (ed.). *Pluricentric languages: Differing norms in different nations*. Berlín; Nova York: Mouton de Gruyter, p. 155-170.
- (1993). «Statuts et fonctions des marques transcodiques en conversation exolingue». A: HILTY, Gerold (ed.). *Actes du XXe Congrès International de Linguistique et Philologie Romanes*. Tübingen: A. Francke, p. 123-136.
- (2005). «'Parler bilingue' et discours littéraires métissés. Les marques transcodiques comme traces d'expériences interculturelles». A: MORENCY, Jean; DESTREMPES, Hélène; MERKLE, Denis; PÂQUET, Martin (ed.). *Des cultures en contact: Visions de l'Amérique du Nord francophone*. Quebec: Éditions Nota Bene, p. 173-200.
- (2007). «De la compétence linguistique au répertoire plurilingue». *Bulletin suisse de linguistique appliquée*, núm. 84, p. 173-189.
- (2011). «Vers de nouvelles approches théoriques du langage et du plurilinguisme». *Travaux neuchâtelois de linguistique*, núm. 53, p. 47-64.
- (2020). «Plurilingual speech as legitimate and efficient communication strategy». *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, vol. 23, núm. 1, p. 36-48.
- LÜDI, Georges (ed.) (1994). *Sprachstandardisierung = Standardisation des langues = Standardizzazione delle lingue = Standardization of languages*. Friburg: Universitätsverlag.
- LÜDI, Georges; HÖCHLE MEIER, Katharina; STEINBACH KOHLER, Fee; YANAPRASART, Patchareerat (2012). «Stratégies d'inclusion et formes d'exclusion dans des interactions exolingues au travail». A: MONDADA, Lorenza; NUSSBAUM, Luci (ed.). *Interactions cosmopolites: l'organisation de la participation plurilingue*. Llemotges: Lambert Lucas, p. 29-62.
- LÜDI, Georges; PEKAREK-DOELHER, Simona; SAUDAN, Victor (2001). *Französischlernen in der Deutschschweiz. Zur Entwicklung der diskursiven Fähigkeiten innerhalb und außerhalb der Schule*. Zürich: Rüegger.

1. Agraieixo a la meua col·lega i amiga Lorenza Mondada, successora de Georges Lüdi a la Universitat de Basilea, la lectura d'aquest text i els seus suggeriments encertats.

- LÜDI, Georges; PY, Bernard (1984). *Zweisprachig durch Migration: Einführung in die Erforschung der Mehrsprachigkeit am Beispiel zweier Zuwanderergruppen in Neuenburg (Schweiz)*. Tübingen: Niemeyer.
- (1986 [2002]). *Etre bilingue*. Berna: Peter Lang.
- (2009). «To be or not to be ... a plurilingual speaker». *International Journal of Multilingualism*, vol. 6, núm. 2, p. 154-167.
- MONDADA, Lorenza; PEKAREK DOELHER, Simona (2003). *Plurilinguisme: Mehrsprachigkeit = Plurilingualism: Enjeux identitaires, socio-culturels et éducatifs. Festschrift pour Georges Lüdi*. Tübingen: A. Franke Verlag.